

B.-A.-Z. megye vadgazdálkodása az elmúlt üzemtervi időszak alatt (2007-2017. év) --- 2017. május

Megyénk természeti adottságai változatosak, megtalálhatók a hegy- és dombvidékek, folyóvölgyek és alföldi élőhelyek. Művelési ág szerint is változatos a táj. Főként a hegyvidéken kiterjedt erdőségek, dombvidéken mozaikos szerkezetben erdő- és mezőgazdasági területek váltják egymást. Az alföldi részen a szántó területek dominálnak, de foltokban erdő és vizes élőhelyek is fellelhetők.

A vadgazdálkodás adottságai a természeti adottságokhoz hasonlóan változatosak, a vadászható állatfajok teljes skálája biztosít vadászati lehetőséget. Gazdálkodási szempontból a jó, közepes és gyenge élőhelyek egyaránt jelentős területet képviselnek, a különbségek megmutatkoznak az egyes területek vadállományának minőségében is.

A 2016/2017. évi vadászidény a 10 éves üzemtervi időszak utolsó éve volt. Az elmúlt években a vadgazdálkodási adatokat az előző évi adatokkal hasonlítottam össze. Az üzemterv lejártával célszerű megvizsgálni, hogy a 10 év alatt egyes vadfajok terítéke hogyan és milyen mértékben változott. Az adatok tükrében minden új vadászatra jogosult a 20 éves ciklusra hosszú távú vadgazdálkodási stratégiát alakíthat ki a tartamos, rentábilis gazdálkodás elérése érdekében.

A három vadgazdálkodási körzetben 119 vadászatra jogosult gazdálkodott. A vadgazdálkodási jelentések alapján a vadgazdálkodási eredmények az alábbiak szerint alakultak. A bázis (100 %) a 2007/2008-as vadászati év.

Gímszarvas:

A gímszarvas Magyarország legnagyobb testű kérődző vadfaja. Megyénkben a tisztásokkal és rétekkel tarkított erdőkkel borított hegy- és dombvidék lakója (Bükk hg., Aggteleki-karszt, Csereshát, Zemplén hg.). Újabban a Bodrogi erdőben is megjelent.

A legnemesebb vadfaj teríték adatai az elmúlt 10 évben folyamatos és nagyarányú növekedést mutatott, több mint kétszeresére növekedett az elejtett egyedek száma. (2007/2008-as évben összeríték 1534 db, bika összesen 408 db, érmes összesen 104 db; 2011/2012-es évben összeríték 2067 db, bika összesen 536 db, érmes összesen 114 db; 2016/2017-es évben összeríték 3176 db, bika összesen 850 db, érmes összesen 217 db.)

A bikák trófea minősége közepes, egyötöde kapott érmes minősítést. Aranyérmes egyedek száma csekély, főként az Aggteleki-karsztvidéken és a Zempléni hegységben kerültek terítékre. A 20 éves üzemi ciklus kedvez a szarvasgazdálkodásnak, hisz egyedei természetes élőhelyen 16-18 évig élnek. A vadászatra jogosultaknak az elkövetkező két évtized alatt lesz ideje megvárni az egyedek golyóérettség elérését.

A trófea minőség javítása érdekében fontos az élőhely fejlesztés (búvó és szaporodási hely), a vadföld gazdálkodás. A minőség javítását szolgálja az állomány mennyiségi szabályozása, a relatív sűrű állomány a minőséget negatív irányba befolyásolja. Célszerű a populáció nagyságát a terület eltartóképességéhez igazítani, ügyelve a kor és ivararány megtartására. Az állománycsökkentés a nőivarú egyedek fokozott hasznosításával érhető el. A bikák selejtezését fiatal korban ajánlatos végezni.

Dámszarvas:

A dámvad az utolsó jégkorszak szorította ki Európából, telepítés útján került újból vissza valamikori élőhelyére, így hazánkba is. A dámszarvas a gímszarvashoz hasonló, de annál kisebb, zömökebb testfelépítésű szarvasféle.

Alárendelt szerepet játszik a megye vadgazdálkodásában, nem jelentős vadfaj. Szabad területen kisebb számban a Taktaközben a Tisza menti galériaerdőkben lelhető fel, egy részük a szomszédos megye területéről migrál át. Terítéke csekély számú, trófea minősége gyenge.

(2007/2008-as évben összeríték 35 db, bika összesen 11 db, érmes összesen 7 db; 2011/2012-es évben összeríték 28 db, bika összesen 6 db, érmes összesen 1 db; 2016/2017-es évben összeríték 22 db, bika összesen 10 db, érmes összesen 3 db.)

Őz:

Hazánkban a szarvasfélék közül az őz a legkisebb termetű vadfaj. Megyénk teljes területén előfordul. Korábban inkább a domb- és hegyvidéki területeken éltek nagyobb állományai, az alföldi területeken a jelenlegi populáció nagyságot az 1970-es években érte el.

Vadgazdálkodási szempontból egyedszáma és teríték nagysága szerint az egyik legjelentősebb nagyvadunk. Terítéke több mint 40 %-os növekedést mutat. (2007/2008-as évben összeríték 4860 db, bak összesen 1599 db, érmes összesen 66 db; 2011/2012-es évben összeríték 5510 db, bak összesen 1957 db, érmes összesen 73 db; 2016/2017-es évben összeríték 6830 db, bak összesen 2437 db, érmes összesen 148 db.)

A bakok trófea minősége nagyon gyenge, átlagosan csak öt százaléka kapott érmes minősítést. Főként a hegyvidéki területekről származó példányok a leggyengébbek. A Tiszamenti átmeneti vadgazdálkodási körzetből származnak az aranyérmes példányok. Az őzgazdálkodásra is ugyanaz mondható el mint a szarvasgazdálkodásra azzal a különbséggel, hogy az őz élelciklusa lényegesen rövidebb.

Muflon:

A Kárpát medencébe a XIX. sz. második felében vadászati célból telepítették be. Eredeti vad muflonállomány csak Szardínián és Korzikán élt. Jelentős muflon állomány szigetszerűen megtalálható a Bükk- és a Zempléni-hegységben, ami minőségileg nem a legjobb. Az utóbbi években terítéke kismértékben növekedett. (2007/2008-as évben összeríték 514 db, kos összesen 130 db, érmes összesen 27 db; 2011/2012-es évben összeríték 560 db, kos összesen 128 db, érmes összesen 9 db; 2016/2017-es évben összeríték 550 db, kos összesen 146 db, érmes összesen 22 db.)

Terítéknagysága miatt közepes vadgazdálkodási jelentőséggel bír, bár a bérvadászok részéről egyre növekvő kereslet figyelhető meg iránta.

Az új predátor fajok (farkas, hiúz) megjelenése - melyeknek élőhelye egybeesik a muflonéval – a jövőben a populáció nagyságára várhatóan kedvezőtlenül fog hatni.

Vaddisznó:

A vadászok között legnagyobb népszerűségnek örvendő vadfaj mennyiségi és minőségi paramétereinek vonatkozásában megyénk előkelő helyet foglal el országos viszonylatban.

A megye vaddisznóállománya rohamosan emelkedő tendenciát mutat, az elmúlt 10 évben közel duplájára emelkedett a teríték nagysága, habár a tavalyi évben némi csökkenés tapasztalható. A 2014. és 2015. év terítéke meghaladta a tizenhatezres egyedszámot.

(2007/2008-as évben összeríték 8455 db, kan összesen 1360 db, érmes összesen 136 db; 2011/2012-es évben összeríték 11697 db, kan összesen 2017 db, érmes összesen 214 db; 2016/2017-es évben összeríték 14055 db, kan összesen 2210 db, érmes összesen 163 db.)

A bemutatott trófeák (16 cm felett kötelező) több mint a fele érmes eredményt ért el. A legszebb agyarak az Aggteleki-karszt és a Zempléni hegységben kerültek elejtésre.

Sajnos a vaddisznó jelenléte állandósult a Tiszamenti átmeneti vadgazdálkodási körzetben is, ahol a jellemzően apróvadás területeken vadgazdálkodási szempontból nem kívánatos a jelenlétük, állományuk drasztikus visszaszorítása feltétlenül indokolt.

Apróvadgazdálkodás:

Az apróvad (mezei nyúl, fácán) állományait elsősorban az időjárás, valamint a mezőgazdaságilag művelt területek mennyisége és minősége, az alkalmazott agrotechnika határozza meg, ezért a terítékük rapszodikusán változik, de hosszútávon a populációk

nagyságában erőteljes csökkenés figyelhető meg. A fácán hasznosítási mutatóit a nagyszámú kibocsátás (a teríték közel 40 %-a nevelt fácán) sem tudta javítani. 2007/2008-as évben összteríték 12206 db, 2011/2012-es évben összteríték 9396 db, 2016/2017-es évben összteríték 8022 db. A csökkenéshez még hozzájárul, hogy sok helyen a ragadozó gazdálkodás alacsony színvonalú, a róka és a borz egyedszáma jelentősen megnőtt. Nehezíti a helyzetet az új predátor faj - a vadászható aranysakál – megjelenése, de jelentősen növekedett a védett szárnyas ragadozók száma is. Elgondolkodtató tény, hogy az apróvad csökkenésével párhuzamosan a Tiszamenti átmeneti körzetben – mely jellemzően apróvadas terület - elejtett vaddisznók mennyisége nagymértékben növekedett.

Megyénkben a **mezei nyúl** az összefüggő erdőtömbök belsejét kivéve kisebb-nagyobb állománysűrűséggel mindenütt előfordul, nagyobb egyedszámmal a mezőgazdasági területeken találkozunk. A nagytáblák nem jelentenek élőhelyet számára, főként a kukorica és a napraforgó kultúrákat kerüli. A nyár derekán az aratás után óriási területeken néhány nap alatt táplálékhiány lép fel, a nyulak populációja ekkor rendre összeomlik. Az egyedszám vesztes megelőzhető aratás idején lédús táplálék kihelyezésével.

A mezei nyúl az élőhely fejlesztésre állomány növekedéssel gyorsan tud reagálni. A törzsállomány védelme érdekében a kései (december) vadászatot célszerű kerülni, legeredményesebb az októberi vadászat. 2007/2008-as évben összteríték 3063 db, 2011/2012-es évben összteríték 2742 db, 2016/2017-es évben összteríték 1744 db.

A **fácángazdálkodás** eredményeinek növelése érdekében optimális élőhely (fészkelő és búvóhely) kialakítása szükséges. A legfontosabb élőhelyek a változatos, fás-cserjés táj, vízparti növényzet, szőlők és gyümölcsösök, gyepek, ártéri erdők. A fácán a fás vegetációval fedett élőhelyeket részesíti előnyben fészkelésre, felgallyazásra, de fő táplálékos forrása a mezőgazdasági területeken lévő vetések, tarlók szegélyterületei. A vadgazdálkodó érdeke a mezőgazdálkodókkal történő együttműködés a szegélygazdálkodás minél nagyobb mérvű kiterjesztése érdekében.

A **fogoly** megyénkben gyakorlatilag eltűnt, terítéke nincs.

Vízivad, ragadozók és egyéb vadászható fajok:

A víziszárnyas fajok közül csak a **tőkésréce** bír nagyobb jelentőséggel. Az elmúlt vadászati ciklusban a teríték mennyisége szintén jelentősen csökkent.

Ragadozók közül vadgazdálkodási szempontból a **róka** a legjelentősebb. A teríték adatok évente nagy eltérést nem mutatnak, de tapasztalatok szerint a populáció növekvő tendenciát mutat. Az apróvadas területeken a ragadozógazdálkodás kiemelt feladat, mely hozzásegít a fácán és a mezei nyúl állományainak növekedési pályára történő állításában.

Az **aranysakál** megjelent megyénkben és a kedvező életfeltételek a terjeszkedését segítik. A Tisza folyótól folyóvölgyeken mint ökológiai folyosókon a populációja északi irányba terjed, jelentős kárt okozva a vadgazdálkodóknak.

Az egyéb vadászható fajok közül a **balkáni gerle** a legjelentősebb, terítéke szintén csökken. Nem őshonos vadfajokkal (mosómedve, nyestkutya) a vadászok csak igen ritkán találkoztak.

Vadkár:

A magas csülkösvad állomány jelentős vadkárt okoz. Az elmúlt üzemi tervidőszakban duplájára nőtt a kifizetett vadkár mértéke. A vad okozta kár minden évben jelentős feszültséget eredményez a mező- és erdőgazdálkodók, valamint a vadgazdálkodók között.

A gímszarvas értékelésében leirtakon túl a vadkár mértékének csökkenése érdekében is szükséges a nagyvad populáció létszámának csökkentése. Az eredményes gazdálkodást nagymértékben befolyásolja a vadkár összegének aránya a költségvetésben.

Törekedni kell az erdő- és mezőgazdálkodókkal való mind szorosabb együttműködésre a vadkár megelőzésében (Pl: helyes vetésszerkezet, védőtávolság alkalmazása, stb.). A vad

opportunisták, így a vadászatra jogosult elterelő etetéssel, vadföld gazdálkodással a vadat jelentős mértékben távol tudják tartani a mezőgazdasági területektől. A legkritikusabb időszakban (vetés és a betakarítást megelőző időszak) a jogosult a földhasználóval karöltve, együttes erővel előzheti meg a vadkár elviselhető mérték fölé történő emelkedését.

Vadkár adatok:

Év	Mg-i vadkár e Ft	Mg-i vadkár %	Erdei vadkár e Ft	Erdei vadkár %	Össz. vadkár e Ft	Össz. vadkár %
2007/2008	43 234	100	10 362	100	53 596	100
2008/2009	33 841	78	7 012	68	40 853	76
2009/2010	35 493	82	2 975	29	38 468	72
2010/2011	49 666	115	13 126	127	62 792	117
2011/2012	42 495	98	26 490	256	68 985	129
2012/2013	81 070	188	14 852	143	95 922	179
2013/2014	95 878	222	10 524	102	106 402	199
2014/2015	81 920	189	8 469	82	90 389	169
2015/2016	86 922	201	19 673	190	106 595	199
2016/2017	70 957	164	6 258	60	77 215	144

Berta Béla